

O-GEN OPEN

magazine voor leden en partners van

Gebiedscoöperatie O-gen

Energietransitie
met behoud van
een mooi
en leefbaar
buitengebied

Leefbaarheid vraagt
om bewustwording
en sturing

VIJF THEMA'S
PROVINCIALE
VERKIEZINGEN

- Landbouw en voedsel
- Natuur en landschap
- Energietransitie
- Sociale innovatie
- Recreatie en cultuur

Het cultuurland-
schap versterken
met zichtbare parels

SPECIAL
Provinciale
Statenverkiezingen

Voorjaar 2019

3 Waarom dit **themanummer**? 4 **O-gen Doet** 5 Column **Gerard van Santen** 6/7 Thematafel **Energietransitie** 8/9 Thematafel **Sociale innovatie** 10 **O-genfonds** 11 **Samen** maken we het gebied 12/13 **Gebiedsopgaven** 14 **Onze aanpak** 15/17 Thematafel **Landbouw en voedsel** 18/19 Thematafel **Landschap en natuur** 20/21 Thematafel **Recreatie en cultuur** 22/23 **O-gen** voert uit

Colofon

Coördinatie Tamara Becker/Gebiedscoöperatie O-gen **Teksten en redactie** Ria Dubbeldam/GAW ontwerp + communicatie, Gebiedscoöperatie O-gen
Aan dit nummer werkten mee Iris Bottema, Jan Overweg /Gebiedscoöperatie O-gen **Fotografie** beeldbank Gebiedscoöperatie O-gen, Wil Groenhuijsen
Ontwerp Cecile van Wezel/GAW ontwerp + communicatie **Uitgave** Gebiedscoöperatie O-gen, voorjaar 2019

Provinciale Statenverkiezingen WAAROM DIT THEMANUMMER?

De provincies Gelderland en Utrecht zijn belangrijk als het gaat om de inrichting van en activiteiten in het buitengebied. De afgelopen maanden dachten ruim veertig O-gen-leden mee over die inrichting en activiteiten. Er vonden gesprekken plaats met individuele leden en er waren vijf sessies waar een groep leden zich over een thema boog. De centrale vraag was telkens:

‘Wat is er de komende vier jaar nodig om het buitengebied verder te helpen?’

Bij alle gesprekken spraken betrokkenen vanuit hun eigen rol in het belang van het gebied wensen en behoeften uit. Het waren boeiende gesprekken en ze leverden veel nuttige informatie op: over de energietransitie, de toekomst van de landbouw en voedselproductie, een wenselijke sociale innovatie, de uitdagingen voor natuur en landschap, en mogelijke koersen voor recreatie en cultuur. In dit magazine leest u erover. Met deze input hopen we politieke partijen te ondersteunen bij hun keuzes voor Utrecht Oost, de Regio Foodvalley en Noordwest-Veluwe.

Provinciehuis Utrecht

Provinciehuis Gelderland

O-GEN DOET KORTE BERICHTEN

ZONNEWEIDE EEMNES OPGELEVERD

Zonneweide Eemnes langs de A1/A27 is opgeleverd. Het park telt 19.000 zonnepanelen en levert jaarlijks ruim 5 miljoen kilowattuur zonnestroom op, genoeg voor

ongeveer 1.500 huishoudens. In opdracht van de gemeente Eemnes onderzocht O-gen de mogelijkheden van samenwerking tussen marktpartijen en grondeigenaren. Dat is gelukt.

ELEKTRIFICATIE OP HET BOERENERF

Elektrificatie van erfwerkzaamheden levert een belangrijke bijdrage aan de energietransitie, blijkt uit een doorrekening op twee Utrechtse bedrijven van het traject Energie-neutrale Melkveehouderij. Het gebruik van elektrische voersystemen, mestmixers, voeraanschuifrobots en elektrische shovels verlaagt de CO₂-uitstoot. Als de gebruikte elektriciteit duurzaam op het bedrijf wordt opgewekt is een besparing tot 8 gram CO₂ per kilogram melk mogelijk. Dit jaar onderzoeken acht boeren in het project ‘Elektrificatie op het boerenerf’ hoe ze het verbruik van zelfgeproduceerde duurzame elektriciteit kunnen optimaliseren door steeds meer werkzaamheden elektrisch uit te voeren. Lees meer over elektrificatie op www.lami.nl.

EEMDIJK LEEST EN ONTMOET

Op 4 februari openden Utrechts gedeputeerde Mirjam Maasdam en Bunschoter burgemeester Melis van de Groep in de School met de Bijbel in Eemdijk een nieuw uitgiftepunt van Bibliotheek Eemland. De school wil de leesvaardigheid van dorpsbewoners vergroten en een ontmoetingsplek creëren. Samen met de gemeente ontstond zo het idee van het uitgiftepunt. Het project is gerealiseerd mede dankzij een bijdrage uit de regeling Leefbaarheid en kleine kernen van de provincie Utrecht.

ELSTER BUITENWAARD: GEVARIEERD NATUURGEBIED

De Elster Buitenwaard wordt omgetoerd tot een afwisselend natuurgebied voor mens, plant en dier. Stenen uit de kribvakken zijn verwijderd en er zijn geulen aangelegd. Door het afgraven van de bovengrond ontstaat een gevarieerd bloemrijk grasland. De voormalige zandwinplas is verkleind en heeft ondiepe oevers waarop zegge- en rietmoeras kan ontstaan. Het gebied wordt in de toekomst deels begraaasd door Konikpaarden en Gallowaykoeien. O-gen werkte aan de herinrichting samen

met de provincie Utrecht, Rijkswaterstaat en gebiedsleden Utrechts Landschap, gemeente Rhenen en Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden.

KORTE KETEN HACK: 15 EN 16 MAART

Specialisten op het gebied van data, technologie en marketing werken op 15 en 16 maart samen aan de Korte Ketten Hack. Ze bedenken oplossingen voor voedselketenvraagstukken in Regio Foodvalley. In de ideale keten werken partijen samen, loopt de logistiek vlekkeloos en wordt de consument goed bereikt. De praktijk is vaak anders. Tijdens de hackaton wordt nagedacht over oplossingen voor vijf knelpunten die het regionale voedselsysteem van boer tot bord versterken. Meer informatie op www.farmhack.nl

DE MEER- WAARDE VAN O-GEN

Het is er! Je kunt de resultaten van O-gen zien, beetpakken en zelfs ruiken, of juist niet in het geval van biogas. In dit voorwoord wil ik de meerwaarde van O-gen benadrukken. Wat we met z'n allen doen, moeten we vertellen. Onze vier pijlers zijn verbinden, ontwikkelen, uitvoeren en behouden. In alles wat we doen zit 'verbinden'. Dit doen we binnen en buiten de werkorganisatie. Als coöperatie zijn we continu in gesprek met onze leden en weten we daardoor wat er leeft en welke diverse belangen en meningen er spelen in het gebied. De afgelopen maanden was dit contact extra intensief. In de aanloop naar de Provinciale Statenverkiezingen spraken we zo'n veertig leden over de uitdagingen. Onderwerpen van de toekomst zoals de energietransitie, de functie van natuur en het agrarisch landschap en de relatie buitengebied-bebouwde kom. De resultaten van de gesprekken zijn te vinden in dit O-gen magazine.

Op basis van de wensen en behoeften 'ontwikkelen' we als O-gen programma's met haalbare projecten die ervoor zorgen dat het buitengebied vitaal blijft. Met ons advies laten we zien welke onderwerpen en kansen we als gebied zien en ook willen oppakken. Voorbeelden die we al hebben opgepakt zijn De Glind, waar we een grote bijdrage leveren aan de energietransitie met

daken vol zonnepanelen. Een ander mooi voorbeeld vind ik breedband voor de regio. Het afgelopen jaar zorgden we ervoor dat het buitengebied aangesloten werd op glasvezel. Dat is nodig voor de melkrobot maar zeker ook voor onze jeugd, al is het maar om Netflix te kijken. Voor deze beide projecten geldt: het is er, het staat niet alleen op papier, je kunt het zien en beetpakken. En zo kan ik nog wel even doorgaan met projecten als de kavelruil in het Binnenveld, het Gebruikersloket van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug, natuurontwikkeling in de Elster Buitenwaard, Vallei Boert Bewust en Kromme Rijn Boert en Teelt Bewust, de recreatieve en toeristische ontwikkeling van de Grebbelinie en het particulier natuurbeheer door boeren in Nijkerk en Putten. Bovenstaande wapenfeiten zijn voorbeelden van onze 'uitvoering'. Doordat we in gesprek gingen, de juiste partijen vonden, sterk projectmanagement voerden en samen het gebied maken, hebben we resultaten geboekt. Rest mij nog de pijler 'behouden'. We pakken door, met bevlogenheid. Niet alleen de komende vier jaar, maar voor een veel langere termijn willen wij ons inzetten voor de vitaliteit van het buitengebied.

Gerard van Santen, directeur Gebiedscoöperatie O-gen

Energietransitie met behoud van een mooi en leefbaar buitengebied

Voorkom overvraging van het buitengebied! Deze hartenkreet klonk aan de thematafel Energietransitie op 21 december in Leusden. Het bebouwd gebied heeft veruit de grootste energiebehoefte, maar voor de opwekking van duurzame energie wordt vooral naar het buitengebied gekeken. O-gen wil het buitengebied mooi en leefbaar houden, en laat plattelandsbewoners en ondernemers weten welke kansen er zijn.

Op een regenachtige ochtend druppelen de deelnemers binnen bij Hoeve Groot Zandbrink. De energie wordt vandaag niet geleverd door windmolens of zonnepanelen, maar ontstaat tijdens de discussie over twee energie-initiatieven. Projectleider Hans Hubers van O-gen bijt het spits af met een uitleg over het project Energieneutraal De Glind.

Deelnemers thematafel Energietransitie
Chantal Broekhuis, wethouder gemeente Utrechtse Heuvelrug
Dirk Jan Blijerveld, Hoeve Groot Zandbrink
Bert van Donselaar, voorzitter LTO Noord Utrecht
Didi Dorrestijn, wethouder gemeente Barneveld
Hans Hubers, projectleider O-gen
Wijnand Jonkers, Natuur en Milieufederatie Utrecht (NMU)

Energieneutraal De Glind

Jeugddorp De Glind (gemeente Barneveld) wil verduurzamen. Energieneutraal worden is een belangrijk speerpunt. Naast energiebesparing wordt ingezet op energieopwekking met zonnepanelen op grote (stal-)daken. Voor een goede afstemming tussen de eigenaren is O-gen als onafhankelijk gespreksleider ingeschakeld. Sparkling Projects treedt op inhoudelijk adviseur. Wat kan het collectief samen doen en wat kan een ieder zelf regelen? De deelnemers besloten zelf verantwoordelijkheid te nemen voor de SDE-subsidie, aanvraag van de netaansluiting, financiering en verzekeringen. Ook willen zij zelf eigenaar van de installaties zijn.

Ze zien ook voordelen van samenwerking. Hans Hubers: ‘Door de netaansluiting tot een collectief project te maken dat in één keer uitgevoerd wordt, konden we de kosten bij Liander flink drukken. Ook de aankoop van zonnepanelen, het onderhoudscontract en de mogelijke energieverkoop gebeurt collectief. De eerste panelen zijn geïnstalleerd. In totaal komen er 2.600, goed voor 20 procent van de lokale energiebehoefte.’

Stichting Duurzame Energie Barneveld stelde voor dit initiatief procesfinanciering beschikbaar. Oost NL, de ontwikkelingsmaatschappij van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat, verstrekte een energievoucher. ‘Dit was nodig om de partijen bij elkaar te brengen en een goed plan op te stellen. De deelnemers betalen het projectmanagement en de uitvoering naar rato van de grootte van hun installatie. Hiermee is een publiek-privaat én coöperatief project ontstaan.’

Het project in De Glind ligt klaar voor uitrol naar andere dorpen en buurtschappen. Wijnand Jonkers van Natuur en Milieu

federatie Utrecht (NMU) vindt het een mooi voorbeeld van ontzorging. ‘Veel mensen weten niet waar ze moeten beginnen vanwege het woud aan regels. De provincie maakt dit soort projecten mogelijk door een kundig en onafhankelijk adviseur te financieren die ook diverse initiatieven kan koppelen.’

Wethouder Didi Dorrestijn van Barneveld ziet De Glind als voorbeeld van wat je samen kunt bereiken. Om dit dorp verder te verduurzamen wordt er gewerkt aan een Green Deal. ‘Het waterschap wil aanhaken en hopelijk doet LTO dat ook. Met Rabobank Barneveld bespreken we de mogelijkheden voor een aantrekkelijke financiering.’

Chantal Broekhuis, wethouder Utrechtse Heuvelrug, juicht initiatieven zoals in De Glind toe. Zij constateert dat diverse gemeenten, waaronder de hare, onvoldoende middelen hebben voor procesfinanciering. ‘De provincie heeft weliswaar een duurzaamheidsfonds, maar hanteert voor projecten groter dan 50.000 euro een onredelijk rentetarief, terwijl voor snelle verduurzaming juist grootschalige projecten nodig zijn.’

Bert van Donselaar, voorzitter LTO Noord Utrecht, stelt dat de provincie kan helpen met een streekfonds voor startsubsidies. ‘Banken kunnen vervolgens, omdat de risico’s kleiner worden, makkelijker een collectieve financiering verstrekken.’

Jos de Kleuver van Rabobank Gelderse Vallei denkt graag mee. Hij ziet de noodzaak van en kansen voor innovaties in financiering.

Op staldaken in De Glind liggen al de nodige zonnepanelen.

Melkveehouderij Leusden: asbest eraf, zonnepanelen erop

Een energieproducerende Leusdense landbouw in 2027 is ons streven, legt Dirk Jan Blijerveld van Hoeve Groot Zandbrink uit. Hij is één van de initiatiefnemers van het project waaraan al 24 van de 50 Leusdense melkveehouders meedoen. ‘In keukentafelgesprekken bespreken we de mogelijkheden voor asbestsanering in combinatie met zonnepanelen. Met gezamenlijke inkoop gaan we voor kostenbesparing en goede prijsgaranties. Het is jammer dat de subsidiepot voor asbestverwijdering leeg is, terwijl er nog veel te saneren valt. We hebben de gemeente gevraagd of ze kan faciliteren in de afvoer van het asbest.’ Om energiebesparing te stimuleren komt er een website waarop elke melkveehouder op een afgeschermd pagina zijn energieverbruik invoert. Vervolgens wordt in beeld gebracht hoeveel energie er nodig is per duizend liter geproduceerde melk.

Het project vloeit voort uit het Leusdense klimaatakkoord en krijgt financiële ondersteuning van de gemeente, agrarische natuurvereniging Vallei Horstee en LTO Noord Utrecht.

Op basis van dit project discussieerden de deelnemers aan de thematafel verder. Wethouder Broekhuis wil het buitengebied voorop laten lopen in verduurzaming. ‘Hoe mooi zou het zijn om een smart grid te maken tussen buitengebied en dorp of stad, waardoor er verbinding ontstaat.’

LTO’er Van Donselaar kaart aan dat de groeiende landelijke vraag naar elektriciteit niet bij te benen is. ‘De gemeente Leusden heeft omgerekend in zonnenvelden voor de eigen energiebehoefte nu al 200 hectare grond nodig. Over tien jaar is dat misschien wel 400 hectare, terwijl de landbouw slechts twee procent van de energiebehoefte verbruikt.’ De toenemende druk om op de meest productieve landbouwgrond ter wereld zonnenvelden aan te leggen, baart hem zorgen. ‘Het is aan de provincie om te voorkomen dat steden en dorpen hun energievraagstuk op het buitengebied afwentelen. Zonnepanelen zijn over twintig jaar misschien wel het asbest van vandaag. Laten we eerst ongebruikt dakoppervlak vol leggen.’

Wijnand Jonkers (NMU) sluit zich hierbij aan. ‘Het komt erop aan niet te snel de makkelijke route van zonnenvelden te

kieszen, waarbij (buitenlandse) investeerders grote winsten kunnen maken. Werk volgens de Constructieve Zonneladder: maak een fasering in de uitrol van zonne-energie met een focus op zonnedaken en op onbenutte bouwlocaties en minder inzet op infrastructurele werken of landbouwgrond. Hiermee wordt niet alles op slot gezet voor zonneweides, maar kunnen ruimtelijk gewenste locaties wel sneller uitgerold worden. Komen zonnenvelden en windmolens in beeld, dan kan lokaal eigendom de lokale economie bevorderen. Bewoners en bedrijven kunnen echter niet zelf zulke grote investeringen opbrengen. Een provinciaal of landelijk ontwikkelfonds waaraan provincies bijdragen, maakt het wel haalbaar.’

‘Provincies en gemeenten moeten duidelijkheid geven waar windmolens en zonnenvelden zijn toegestaan’, vult wethouder Dorrestijn aan.

Voor de energietransitie komt het aan op slim samenwerken en optimaal benutten van gebieden. O-gen staat in de startblokken om dit samen op te pakken met provincies, gemeenten, financiers en gebiedspartijen.

Behoud leefbaarheid vraagt om grotere bewustwording en sturing

Van linksachter naar rechtsvoor: Jaap Floor, Ton Rolink, Nico Gerritsen, Rob van Arkel, Pieter de Kruif en Jan Overweg (gespreksleider).

Initiatieven om de leefbaarheid en sociale cohesie te versterken zijn er volop. Tijdens de thematafel Sociale innovatie op vrijdag 11 januari komen de voorbeelden voorbij. Toch is er meer nodig om het platteland aantrekkelijk te houden en een nieuwe invulling voor vrijkomende agrarische bebouwing te vinden. Provincies en gemeenten kunnen een rol pakken in bewustwording en sturing.

Woudenberg heeft een overkoepelende zorg- en welzijnscoöperatie, waarin zorgpartijen samenwerken en hun activiteiten afstemmen. De gemeente is weliswaar lid van deze coöperatie, maar de gemeenschap bepaalt de inhoud. Putten heeft een 'zorgplein' waar bewoners met zorgvragen terecht kunnen. De start hiervan was een zorgontbijt dat de gemeente organiseerde om alle actieve zorgorganisaties met elkaar te verbinden. Overbekend zijn de dorpshuizen en Kulturhusen die de laatste decennia zijn opgezet. Maar wat als na verloop van tijd de exploitatie begint te haperen en vastloopt? 'Maak daarom vooraf een maatschappelijke

business case en een implementatieplan', zegt adviseur sociaal domein Ton Rolink. Hij heeft in opdracht van de gemeente Achterveld bewoners verenigd in Door Achterveld, Voor Achterveld (DAVA) hierbij ondersteund. DAVA zocht voor de voormalige bibliotheek een nieuwe sociale functie. 'Er komt een gezinshuis voor begeleid wonen, dagbesteding voor dementerenden en een buurthuiskamer. De kracht van het concept is het verdienmodel. Subsidie kan best een onderdeel zijn van de exploitatie, maar om zelfredzaam te zijn moet de gemeenschap zelf inkomsten genereren.'

Zachtere inzet procesgelden

De sociale innovatie van DAVA zit 'm in het doorlopen proces, waarbij het aankomt op de interactie tussen mensen. Gaat het in projecten daar niet altijd om? Jaap Floor van O-gen pleit daarom voor meer aandacht bij de provincie voor een 'zachtere inzet' van procesgelden. 'De Utrechtse leefbaarheidsregeling voor kleine kernen bijvoorbeeld richt zich sterk op fysieke projecten: wel een nieuwe keuken voor koken met ouderen, geen enquête onder bewoners om hun wensen te peilen voor een nieuwe invulling van het sociaal cultureel centrum.' Terwijl een enquête weleens goede ideeën zou kunnen opleveren waar niet aan is gedacht. Een enquête kan bovendien aanzetten tot meer sociale cohesie. Rolink: 'Provincies doen er goed aan de gedachte los te laten om voor elke geïnvesteerde euro snel zichtbaar en aantoonbaar resultaat te willen zien. Het is verstandiger de focus te leggen op maatschappelijk rendement op de langere termijn.'

Duurzame samenhang

Wethouder Nico Gerritsen van Putten spreekt zijn zorgen uit over de snel afnemende samenhang in buurtschappen. Het sociale vangnet krimpt door kleinere gezinnen, stoppende agrariërs, de afnemende rol van de kerk en nieuwe inwoners die niet vanzelfsprekend een binding hebben met de streek. Hoe ontstaat dan toch een duurzame samenhang? Hij stelt voor om bij inwoners te inventariseren wat er speelt en welke maatschappelijke structuren nodig zijn voor meer vitaliteit. 'Wellicht vinden we gemeenschappelijke noemers voor lokale en regionale acties. Als bewoners een goed beeld hebben, zullen ze zelf initiatieven opzetten die de gemeenschap versterken. De inhoudelijke discussie moet lokaal plaatsvinden, maar gemeenten en provincie kunnen een rol pakken in bewustwording en sturing, zodat het lokale proces sterker en met kennis wordt ondersteund.' Als voorbeeld noemt hij de Koekamperweg, waar de gemeente de bewoners heeft uitgenodigd om samen een gebiedsvisie op te stellen voor

economische ontwikkeling en landschapsonderhoud.

'De grootste winst is dat de mensen elkaar hebben gevonden en een buurtvereniging hebben opgericht.'

'Laten we periodiek een sociale monitor uitvoeren, verhalen ophalen en het gesprek aangaan met de bewoners van het landelijk gebied'

Bouwen in buurtschappen

Versterking van de sociale cohesie kan ook door in buurtschappen met een zekere kern woningen toe te voegen. Dat zou kunnen door aanpassing van het functiewisselingsbeleid. Van de provincie is manoeuvreerruimte nodig om dit beleid aan te passen. Nu is het zo dat een stoppende agrariër in ruil voor de sloop van zijn stallen een woning op het erf mag bouwen. Wethouder Gerritsen: 'Hoe mooi zou het zijn om deze woningen in buurtschappen te concentreren, waardoor buurtschappen versterken en het platteland open blijft.' De tafelenoten stippen het allemaal aan: stoppende agrariërs, vrijkomende agrarische bebouwing (VAB) en een onzekere toekomst voor de blijvers; allemaal zaken die de leefbaarheid op scherp zetten. De huidige opeenstapeling van opgaven zoals 'asbest eraf, zonnepanelen erop', klimaatadaptatie, van het gas af, aanpak van fijnstof, gecombineerd met lage opbrengstprijzen zijn voor veel agrariërs belemmerend en beklemmend. Beoogde opvolgers zien steeds minder perspectief in overname van het ouderlijke bedrijf. In 2020 staan varkenshouders voor de keuze: investeren in luchtwassers of stoppen. Diverse bedrijven zullen voor het laatste kiezen, voorspelt wethouder Pieter de Kruif van Woudenberg: 'Om een beter beeld te krijgen van de plannen van deze en alle andere agrariërs moeten we nu in gesprek gaan: wie gaat door, hoeveel vrijkomende agrarische bebouwing komt er nog bij?

De provincie heeft een rol bij het in kaart brengen van wat er speelt om van daaruit initiatieven te faciliteren.'

Psychosociale problemen

In De Kruifs ogen verdienen oudere agrariërs speciale aandacht. Isolement en psychosociale problemen liggen op de loer als het geld in vastgoed zit dat zijn waarde heeft verloren, en de Belastingdienst ook nog eens komt afrekenen. Uit schaamte treden agrariërs er niet mee naar buiten, ze worden makkelijker een prooi bij criminele toenaderingen. 'De provincie ziet hier voor zichzelf geen rol weggelegd, terwijl het hard nodig is om het gesprek aan te gaan over geluk, pensioen, toekomst en sociaal vangnet. Als we de boeren niet weten te bereiken, zullen we in toenemende mate naast ruimtelijke, ook sociale problemen krijgen', voorspelt De Kruif. Een interessante tool om de leefbaarheid en het effect van sociale projecten te monitoren, is de sociale monitor, legt Rob van Arkel van O-gen uit. 'Sociale resultaten van projecten meten is lastig, maar het kan wel. Kijk je naar de drie niveaus van vangnetten – het sociale, persoonlijke en de overheid – en de sociale omstandigheden dan valt het op dat het lokaal is bepaald of het goed gaat in een buurt, dorp, wijk of straat. We zullen energie moeten steken in plekken waar het niet zo goed gaat. Dat is maatwerk. De overheid kan daarbij op alle drie de vangnetniveaus acteren.' Wethouder De Kruif vindt het een goed plan. 'Laten we in de provincie periodiek een sociale monitor uitvoeren, de verhalen ophalen en het gesprek aangaan met het landelijk gebied.'

Deelnemers thematafel Sociale innovatie

Rob van Arkel, O-gen
Jaap Floor, O-gen
Nico Gerritsen, wethouder gemeente Putten
Pieter de Kruif, wethouder gemeente Woudenberg
Ton Rolink, zelfstandig adviseur sociaal domein

O-GEN FONDS

Het O-gen Fonds en agrarisch ondernemer Jan de Greef uit Woudenberg hebben een overeenkomst gesloten over een lening van €100.000,- voor de bouw van een biogasinstallatie op het bedrijf van De Greef Agro Energy. Het is de eerste lening dat O-gen via het fonds verstrekt.

Jan de Greef (l) en O-gen directeur Gerard van Santen tekenen de overeenkomst voor de lening uit het O-gen Fonds.

Financiering van jouw idee of initiatief
Heeft u een goed idee, maar nog geen geld? Denk eens aan het O-gen Fonds. Zowel bedrijven, instellingen als burgers voor het buitengebied kunnen aankloppen. De belangrijkste voorwaarde om in aanmerking te komen voor een lening is dat het project een bijdrage moet leveren aan de leefbaarheid en/of economische groei van de Gelderse Vallei, Utrechtse Heuvelrug of Kromme Rijnstreek. Indien nodig kan het fonds, vooruitlopend op de financiering, helpen met een kleine bijdrage van maximaal €15.000,- om het idee uit te werken tot een realiseerbaar plan. Afhankelijk van de aard van het project kan het O-gen Fonds maximaal 50 procent van de projectkosten tot €100.000,- in de vorm van een lening meefinancieren. Uit het plan moet blijken dat u de lening op termijn kunt terugbetalen. Voldoet uw idee aan de bovenstaande voorwaarden? Neem dan snel contact met ons op.

Meer informatie over het O-gen Fonds:
Rob van Arkel, r.arkel@o-gen.nl

Eerste lening O-gen Fonds voor biogasinstallatie

Familie De Greef heeft een agrarisch bedrijf met melkvee en leghennen. Jan de Greef is lid van Gebiedscoöperatie O-gen en deelnemer aan Vallei Boert Bewust. Hij vertelt: ‘Tien jaar geleden is het idee ontstaan om mest in de regio te gaan verwerken. Nadat in 2017 alle vergunningen waren verleend, konden de plannen worden gerealiseerd. Maar de financiering was echter nog niet rond. Met een risico-dragende lening, geeft het O-gen Fonds nu de laatste zet, waarmee de bouw van de installatie mogelijk wordt. De Rabobank, het Mest Investeringsfonds, het energie-fonds van de Economic Board Utrecht en de leverancier van de installatie nemen het overgrote deel van de investeringskosten voor hun rekening.’

CO₂-reductie
De biogasinstallatie komt in aanmerking voor een lening omdat het bijdraagt aan de mestverwerking in de regio en een positieve bijdrage levert aan de energietransitie. Naast de mest van het eigen bedrijf, zal de installatie ook mest van andere bedrijven uit de Vallei verwerken. De Greef: ‘Met de “nieuwe generatie” co-vergistinginstallatie die we gaan bouwen, kunnen we de mestverwerkingscapaciteit met 30.000 ton per jaar vergroten. De installatie produceert naar verwachting vanaf eind dit jaar biogas en groene elektriciteit, en zorgt voor een reductie van 6.000 ton CO₂ op jaarbasis. Het digestaat dat na de vergisting overblijft, wordt verwerkt tot mestkorrels voor particulier of export.’

SAMEN MAKEN WE HET GEBIED

O-gen heeft een missie: In de Gelderse Vallei, op de Utrechtse Heuvelrug en in de Kromme Rijnstreek verbinden we overheden, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen, bedrijven, ondernemers en inwoners. Samen werken we aan een krachtig en vitaal landelijk gebied. We jagen innovaties aan en voeren projecten uit. De leden van O-gen zijn de eigenaren, ambassadeurs en initiatiefnemers van het landelijk gebied. Hierbij gaat het om samenwerken en samen doen.

De vijf thema's uitgelegd
De agrarische sector wil aan de slag met kringlooplandbouw en heeft daar middelen voor gekregen uit onder andere de Regio Deal Foodvalley. De energiebehoefte neemt steeds verder toe en de fossiele brandstoffen raken uitgeput. Het landelijk gebied ziet de vraag naar ruimte voor zonnepanelen en windmolens op zich afkomen. Opgaven die om uitwerking vragen. We zien dat agrarische bedrijven groter worden, waardoor veel gebouwen leeg komen te staan. Nieuwe invullingen

zijn nodig, waarbij ook aandacht moet zijn voor de sociale verbindingen in het buitengebied. Mensen hebben elkaar nodig en zoeken nieuwe structuren om samen te leven. Voor recreatie en toerisme is de afgelopen jaren geïnvesteerd in nieuwe wandel- en fietsroutes. De Grebbelinie kreeg een eigen bezoekerscentrum en maakt daarmee de historie beter zichtbaar. Het is belangrijk om dit allemaal in stand te houden. Er zijn middelen nodig voor behoud van het erfgoed. Alle vijf de opgaven vragen het nodige van de natuur

en het landschap. Daarvoor zijn een goede regie, afstemming en keuzes nodig. O-gen draagt daar graag aan bij.

Wat levert O-gen?
O-gen zet haar kennis, expertise, ervaring en passie in voor het gebied. We koppelen mensen en ideeën aan elkaar en zetten samen projecten neer. We gaan aan de slag met de opgaven van de provincies en kunnen die concreet maken in een programma met aanpak, werkwijze en resultaat.

- VIJF THEMA'S 2019-2023
1. Landbouw en voedsel
 2. Natuur en landschap
 3. Energietransitie
 4. Sociale innovatie
 5. Recreatie en cultuur

O-gen Plattelandsdebatten

De provincies zijn cruciale schakels in wat er in gebieden gebeurt. In aanloop naar de Provinciale Statenverkiezingen op 20 maart organiseert O-gen daarom met andere partijen een tweetal debatten. Wij schuiven het platteland naar voren en geven politieke partijen een podium. Iedereen is welkom, aanmelden is niet nodig.

● **Woensdag 6 maart**
19.30-22.00 uur

Boerderij De Weistaar
Rottegatsteeg 6
Maarsbergen

● **Maandag 11 maart**
19.30-22.00 uur

Dit debat is een initiatief in samenwerking met LTO-Gelderse Vallei en de Gelderse Natuur en Milieufederatie (GNMF).

Kalverhouderij Beekzicht
Scherpenzeelseweg 45
Barneveld

De prioriteiten van het buitengebied

De provincies zetten de koers van het gebied uit. Samenwerking met gemeenten, boeren, natuurbeschermers, ondernemers en energieproducenten is belangrijk. O-gen haalde bij haar leden – de mensen in het buitengebied – op wat zij belangrijk vinden. Dit resulteerde in de mooie prioriteitenlijst. O-gen staat klaar om die op te pakken en uit te voeren wat nodig is.

1. Landbouw en voedsel

- Maak beleid met aandacht voor de belangen en de plannen van zowel blijvers als stoppers. Geef jonge boeren een toekomst.
- Creëer toekomstperspectieven voor de productie van gezond voedsel voor een goede prijs. Korte ketens en afzet van meer lokaal voedsel bieden boeren uitkomst.

- Zet Manifest Salentein en de Regio Deal Foodvalley door en laat het gebied ervan profiteren.
- Praat niet over, maar met agrariërs.
- Ga aan de slag met landgoederen en zet natuur inclusieve landbouw door.

2. Natuur en landschap

- Benut ruimtelijke ontwikkelingen als wonen en energie om geld vrij te maken voor natuurversterking.
- Werk het Deltaplan Biodiversiteit regionaal uit. Start met de Bloemenlinie.
- Zorg voor publieke financiering zodat er verdienmodellen ontstaan rond natuur - inclusieve landbouw en landbouw met natuur, zeker in de Groene Contour.
- Geef het gebied een fonds voor pilots en lokale initiatieven voor landschaps- en natuurontwikkeling

- Stop met verkokering, sluit aan bij lokale initiatieven en geef initiatiefnemers verantwoordelijkheid, ruimte en financiële middelen.

3. Energietransitie

- Maak een fonds voor financiële garantstelling voor kansrijke projecten. Initiatieven lopen nu vaak spaak omdat financiering van de collectieve aanpak en voorinvesteringen niet geregeld kunnen worden. Zie netverzwaring als voorbeeld.
- Maak het buitengebied eigenaar van zonnevelden en windmolens.

Coöperaties maken partijen samen verantwoordelijk.

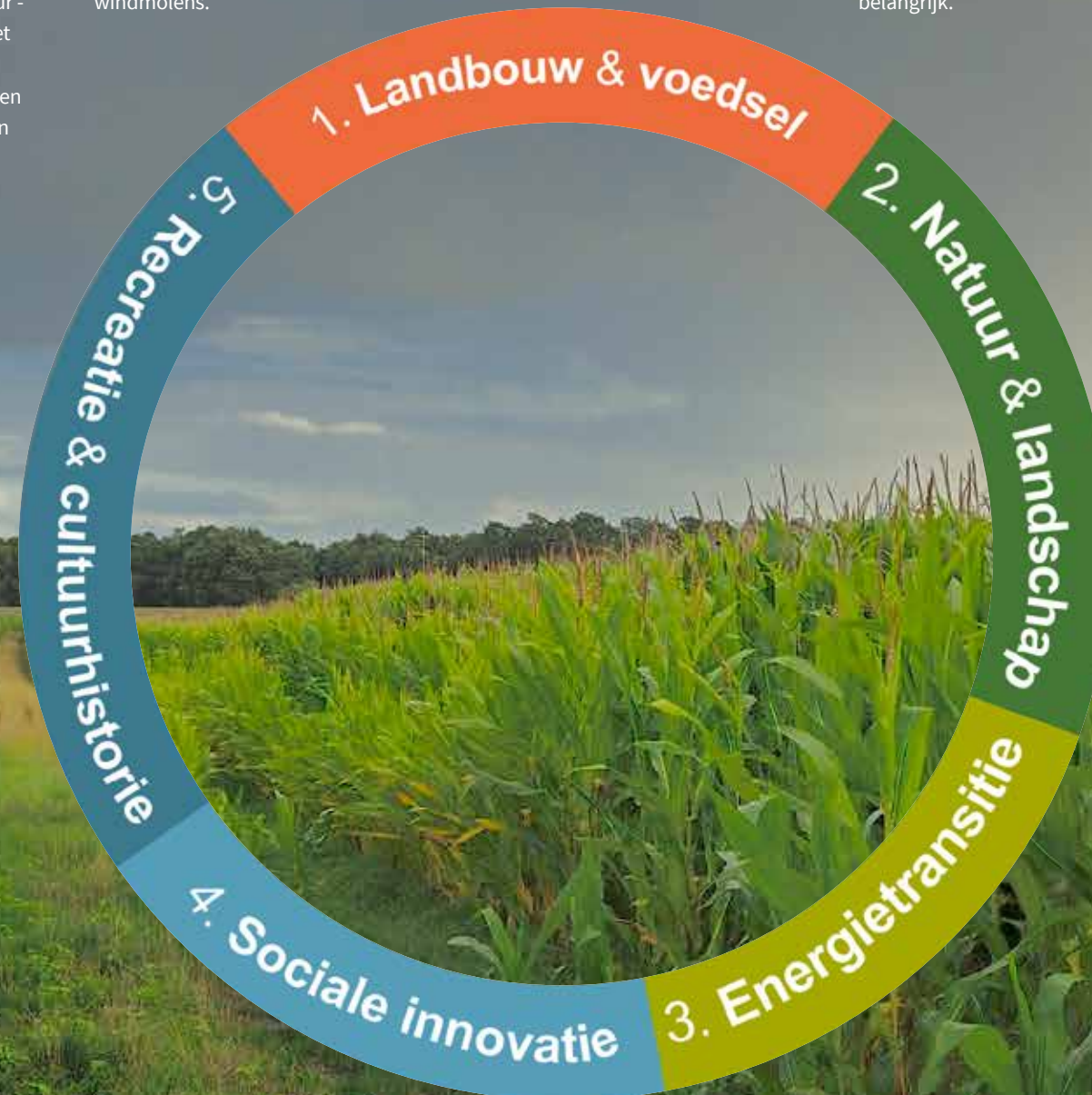
- Onderzoek de effecten van zonnepanelen op de waterhuishouding, bodemkwaliteit en biodiversiteit.
- Richt samen met overheden, onderwijs en ondernemers een taskforce op om te zorgen voor voldoende technisch geschoold personeel om de energietransitie te realiseren.
- Zorg voor een duidelijke zonering voor zonnevelden en windmolens. Bij de keuze voor de plek is aandacht voor natuur en landschap belangrijk.

4. Sociale innovatie

- Ondersteun mensen met initiatieven die nieuwe bewegingen in het buitengebied op gang brengen.
- Benut data voor de verbetering van gezondheid, bewonerstevredenheid, eenzaamheid en economische ontwikkeling.
- Zet agrarische coaches in met expertise op het gebied van bedrijfsvoering, toekomstperspectieven of bedrijfsbeëindiging.
- Organiseer een loket voor betrokkenen bij leegstand van vrijkomende agrarische bebouwing. Ondersteun 'stoppers' en geef nieuwe initiatieven een kans.
- Gebruik het buitengebied voor nieuwe werkplekken.

5. Recreatie en cultuur

- Promoot de Grebbelinie, het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug, Foodvalley en Noordwest Veluwe zodat toerisme kan floreren en bewoners trots zijn op hun gebied.
- Draag bij aan bovenlokaal erfgoed. Faciliteer bovengemeentelijke samenwerking bij de ontwikkeling en promotie van recreatie in het buitengebied.
- Verken en faciliteer duurzame en toekomstbestendige ontwikkelingsruimte voor verblijfsrecreatie.
- Maak een kleinschalige initiatievenregeling die het culturele erfgoed ontsluit.
- Maak onze cultuurobjecten toegankelijker. Zorg voor promotie en beleving in meerdere talen.

Wat doen we?

De overheid maakt beleid, stelt de kaders en werkt samen met het buitengebied aan de uitvoering. O-gen speelt daarin een rol omdat de gebiedspartners zich verenigd hebben in de coöperatie. O-gen verbindt mensen en organisaties, helpt initiatieven tot ontwikkeling komen, voert projecten uit voor provincies, gemeenten en gebiedspartijen en waakt voor het behoud van de resultaten.

Wat is er nodig?

Om de opgaven in het gebied handen en voeten te geven, is vertrouwen van de provincies nodig. Alle betrokken partijen in het gebied kunnen daarna prima zelf werken aan oplossingen en zich samen inzetten voor de kwaliteit van het gebied.

- Ruimte voor ondernemen binnen het kader van de opgave
- Leden die samen projecten willen doen om resultaten te boeken
- Middelen die drempelloos ingezet kunnen worden voor het juiste doel
- Gebiedspartners die willen meedenken om provincies en waterschap te adviseren
- Provinciebesturen die het gebied nodig hebben bij het opstellen van visies en beleid
- Concrete ideeën, enthousiasme en eigenaarschap in het gebied

Onze aanpak

- O-gen werkt samen met belanghebbenden die een krachtige en vitale leefomgeving nastreven

- O-gen is opbouwend kritisch en gaat confrontaties, bijvoorbeeld richting de overheid, niet uit de weg als het belang van het gebied dit vraagt
- O-gen financiert waar mogelijk de initiatieffase van een idee vanuit het O-gen Fonds en streeft naar zelfstandigheid van het project onder eigenaarschap van het lid. Korte en langlopende projecten bestaan naast elkaar
- Het eigen belang van een lid (ik wil snel internet) en het gezamenlijk belang (internet draagt bij aan de leefbaarheid in mijn gemeente) gaan hand in hand
- Samen met de leden en de provincies vieren we de bereikte resultaten

www.o-gen.nl
info@o-gen.nl

Het werk van O-gen

Natuurontwikkeling

Aanleg van glasvezel

Energie Neutrale Veehouderij

LEADER-activiteiten

Agrarische ondernemersbegeleiding

Cultuurhistorische waardenkaart

Groene Valleilint

Vrijkomende agrarische bebouwing

Advies landbouwvisie

THEMATAFEL LANDBOUW EN VOEDSEL

Een bevroren betoog van Wietse Slob (staand) van Local2Local over innovatie van voedselproductie en -afzet. Vanaf linksachter met de klok mee: Hans Marchal, Jolanda de Heer-Verheij, Laurens Vogelesang, Jolande Schuurman, Wiertsew Slob, Ria Dubbeldam (tekstschrijver), Frank Verhoeven, Gina van Elten, Jan Overweg (gespreksleider), Henk Davelaar, Gerard van Santen.

Ruimte voor kringlooplandbouw en korte ketens

De agrarische sector maakt zich op voor kringlooplandbouw en is op zoek naar nieuwe verdienmodellen. Tijdens de thematafels Landbouw en voedsel op 14 en 16 januari buigen betrokkenen zich over de uitdagingen die dat met zich meebrengt.

Maandag 14 januari. Op tafel bij Hoeve Groot Zandbrink in Leusden ligt een stapeltje kalenders. Niet zomaar één; het is de Kringloopkalender die hopelijk bij elk melkveebedrijf komt te hangen. 'Is een kalender nog van deze tijd?', vraagt één van de aanwezigen zich af. Wel degelijk! We leven weliswaar in een digitaal tijdperk, maar een fysieke kalender aan de muur is een goede geheugensteun. De kalender, voortgekomen uit projecten in de Utrechtse melkveehouderij, geeft concrete tips en verwijst naar de website

www.kringlooplandbouw.nl met nog veel meer adviezen.

Regelgeving op de schop

Iedere agrariër doet wel 'iets' aan kringlooplandbouw. De een focust zich op minder eiwit uit krachtvoer, de ander op een betere benutting van fosfaat uit mest, enzovoort. Waar het op aan komt is bundeling van kennis en opstelling van een integraal plan dat naar elk boerenerf wordt vertaald. Voor die implementatie zijn provincies, gemeenten, waterschappen,

‘Kom los van het huidige systeem en ga uit van wat een boer nodig heeft om te verduurzamen’

agribusiness en banken aan zet, vinden de deelnemers aan de thematafel. Een integrale afstemming van de maatregelen vereist communicatie tussen alle partijen. ‘De een wil weidegang, de ander juist de koeien op stal. Om in het mestdossier vooruitgang te bewerkstelligen, zouden veehouders makkelijker moeten kunnen samenwerken met hun buurman. Er zijn volop voorbeelden van botsende maatschappelijke wensen en belemmerende regelgeving’, maakt Frank Verhoeven van adviesbureau Boerenverstand duidelijk. Wezenlijke bestuurlijke veranderingen zijn daarom nodig om kringlooplandbouw goed in te vullen, geeft wethouder Jolanda de Heer-Verheij van gemeente Rhenen aan: ‘Kom los van het huidige systeem en ga uit van wat een boer nodig heeft om te verduurzamen. Kijk ook naar wensen vanuit de samenleving. Heb lef als bestuurder, ga in overleg met andere provincies en met het Rijk. Het moet helemaal anders om vooruit te komen.’

Experimenteerruimte

Een belangrijk instrument om kringlooplandbouw concreter te maken is het bieden van experimenteerruimte, volgens deelnemers aan de thematafel. Laat regelgeving voor wat die is en ontwikkel kringloopstrategieën zodat agrariërs en bestuurders aan de slag kunnen’, vult Laurens Vogelezang van O-gen aan. Wat betreft de gesprekspartners is experimenteerruimte gebaat bij een regionale insteek: het gebied van agrariërs in Eemland is nu eenmaal anders dan dat van agrariërs rondom Leusden of in de Kromme Rijnstreek. Een mooi voorbeeld van hoe regio’s zelf oplossingen bedenken is de Gelderse menukaart. Bij zo’n menukaart voor kringlooplandbouw kan O-gen een rol spelen. De gebiedscoöperatie kan de algemene regionale doelen uitwerken en daarmee vervolgens met agrariërs individuele bedrijfsplannen opstellen. Henk Davelaar, voorzitter van de agrarische natuurvereniging Vallei Horstee, pleit aanvullend voor regionale expertisecentra en regionale loketten waar agrariërs met al hun vragen terecht kunnen. Dit naar voorbeeld van het Poultry Expertise Centre voor de Gelderse Vallei, dat samen met veehouders onderzoek doet naar technieken om fijnstof te reduceren. Tijdens de fipronilcrisis konden pluimveehouders ook terecht bij dit loket. De Regio Deal van Regio Foodvalley met het Rijk voor voedseltransitie geven ook aanknopingspunten. Daarin worden aanzetten voor experimenteerruimte uitgewerkt. Gina van Elten, vice-voorzitter LTO Noord Gelderse Vallei: ‘Het is van cruciaal belang om die experimenteerruimte te krijgen. Vooral de jonge boeren om gemotiveerd te blijven.’

Nieuwe verdienmodellen en korte ketens

Jonge boeren hebben zicht nodig op nieuwe verdienmodellen. De jongste deelnemer aan de thematafel, student duurzaamheidswetenschappen Wietse Slob, stelt voor: ‘Als we nu eens niet alleen kijken naar de opbrengst die van de grond komt, maar ook naar het watervasthoudend vermogen en de hoeveelheid wormen die erin zitten. Laten we agrariërs

belonen voor de maatschappelijke diensten van hun bedrijfsvoering.’ Als nieuw verdienmodel geeft hij een concept voor natuurinclusieve fruitteelt in de Kromme Rijnstreek gecombineerd met de productie van duurzame energie. Doorzichtige zonnepanelen boven de boomgaard wekken energie op, voorkomen hagel schade, vangen water op en fruitteelt wordt gecombineerd met een kruidenrijke vegetatie. ‘Als het werkt, hebben we iets moois in handen.’ Slob zit aan tafel als coördinator van Local2Local, een netwerk voor korte ketens in de provincie Utrecht. Circa 400 producten van bijna 50 boeren vinden van dit netwerk rechtstreeks hun weg naar consumenten. ‘Local2Local is transparant over de productie, stimuleert ambachtelijke verwerking en werkt aan verduurzaming. Studenten verzorgen de marketing & sales, bezorgen Food-y-Bags en rijden producten naar afhaalpunten.’

Warm advies

Wethouder Hans Marchal van de gemeente Wijk bij Duurstede wordt warm van dit soort initiatieven. ‘Het is belangrijk om consumenten mee te krijgen met regionale projecten zoals Local2Local, Vallei Boert Bewust en voedselbossen, maar er zijn ook soepele regels nodig om dit soort projecten aan te jagen’, benadrukt hij nog maar eens.

Aanvullend geeft directeur Gerard van Santen van O-gen de provinciale bestuurders en ambtenaren mee: ‘Stel uzelf dagelijks dezelfde vraag: heb ik het ondernemersklimaat vandaag versterkt? Is uw antwoord ja – zonder te verschuilen achter POP3 voor plattelandsontwikkeling – dan wordt er echt gebouwd aan het landelijk gebied.’

Deelnemers thematafel

Landbouw en voedsel

Henk Davelaar, voorzitter agrarische

natuurvereniging Vallei Horstee

Gina van Elten,

voorzitter LTO Noord Gelderse Vallei

Hans Marchal,

wethouder gemeente Wijk bij Duurstede

Jolanda de Heer-Verheij,

wethouder gemeente Rhenen

Wietse Slob, coördinator Local2Local

Frank Verhoeven,

adviesbureau Boerenverstand

Gerard van Santen, Jolande Schuurman,

Laurens Vogelezang, allen O-gen

Brainstormen over slim gebruik van het buitengebied

Een drone vliegt boven het werkgebied van O-gen; hij maakt mooie beelden van landgoederen, bossen, weilanden en steden. Ook legt hij dorpen met nieuwbouw en een weiland met een zonneveld vast. Multifunctioneel gebruik van gebieden heeft de toekomst volgens de deelnemers aan de thematafel Natuur en landschap. Maar hoe kunnen gebieden veranderen en toch hun eigen identiteit behouden?

De deelnemers aan de thematafel Natuur en landschap zien vele ruimtelijke claims op het buitengebied afkomen. ‘Dit vergt per definitie een nieuwe aanpak’, zegt heemraad Dirk Siert Schoonman van waterschap Vallei en Veluwe. ‘Het is belangrijk dat provincies en gemeenten goed gaan sturen op gewenste ontwikkelingen. Maak slimme combinaties voor zonnevelden, waterberging en biodiversiteit, en koppel er verdienmodellen aan. Met name de energieopgave is immens. Daar gaan de regio’s niet uitkomen. De provincie zou O-gen in staat kunnen stellen om dit soort grote, complexe gebiedsprocessen versneld op te pakken.’

Intrinsieke waarde

Dit is bij uitstek het moment voor provincies om als regisseur op te treden bij maatschappelijke, grensoverschrijdende kwesties, beaamt wethouder Chantal Broekhuis van gemeente Utrechtse Heuvelrug. Vanuit de omgevingsvisie kan de provincie kaders scheppen om vervolgens de uitvoering over te laten aan de gebieden. ‘Mijn boodschap aan de Provinciale Staten is: gebieden willen zeker de vernieuwingsslag maken, maar de voorwaarde is wel dat hun intrinsieke waarden behouden blijven.’ Ze is strijdvaardig: ‘Laat plattelandsgemeenten schouder aan schouder staan en zeggen: dit is wat wij willen. Er liggen kansen voor verduurzaming. Asbest eraf, zonnepanelen erop is een verdienmodel dat het landschap geen pijn doet.’ Om het buitengebied een stevige stem te geven lobbyt ze voor een tafel buitengebied bij de Utrechtse gemeenten, verenigd in de U10. Er zijn daar al tafels voor gemeenteverstijgende zaken rond woningbouw, mobiliteit en energie, die allemaal een toeneemende druk op landschap en natuur leggen.

Nationaal Park

Janine Caalders, voorzitter van Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug, benoemt de

kansen voor het nationale park.

Gemeenten, eigenaren en provincie hebben daarvoor al een samenwerkingsagenda opgesteld. Daar wordt een programma voor versterking van natuur en water aan vastgekoppeld. ‘We denken onder meer aan een fonds voor eigenaren van natuurterreinen. De recreatiedruk neemt toe en meer recreanten betekent meer onderhoud en oplopende tekorten in het onderhoud. Juist op terreinen met hoge natuurwaarden hebben eigenaren weinig mogelijkheden om op andere manieren inkomsten te verwerven. Een klein deel van de inkomsten kan dan worden geïnvesteerd in natuur. We moeten solidariteit gaan organiseren door natuuropgaven te koppelen aan locaties waar geld wordt verdiend. Bijvoorbeeld bij vrijkomende agrarische bebouwing waar woningen worden toegevoegd. Een klein deel van de inkomsten kan dan worden geïnvesteerd in natuur. Als we over vijftig jaar nog willen genieten van de groen kwaliteiten van de Heuvelrug, zullen we daarvoor nu instrumenten moeten ontwikkelen. Ik roep de provincie én alle andere partners op mee te doen aan pilots.’

Agrarische natuur

Henk Davelaar, voorzitter van agrarische natuurvereniging Vallei Horstee, denkt als pilot aan multifunctioneel grondgebruik voor biodiversiteitsherstel. Voor iedere wegverbreding of stedelijke uitbreiding moet nieuwe natuur worden gerealiseerd. Die ruimte is er niet. ‘Compensatienatuur loopt ons voor de voeten. Zet landbouwgrond in voor natuurcompensatie of ontwikkeling van nieuwe natuur. Botanisch grasland bevat veel meer biodiversiteit dan een dennenbos. Natuur op landbouwgrond vereist wel een andere manier van denken, maar we worden er allemaal sterker van.’ Bert van Donselaar, voorzitter LTO Noord Utrecht, ziet al een omslag bij Natuur-

Van links naar rechts: Bert van Donselaar, gespreksleider Jan Overweg, Laurens Vogelesang, Anne Jansen, Saskia Kemperman, Chantal Broekhuis, Dirk Siert Schoonman, Bert Davelaar, Gerard van Santen en Janine Caalders.

monumenten. ‘Het inzicht groeit dat er voor een goed functionerend Nationaal Natuur Netwerk de landbouw nodig is.’ Om van agrarisch natuurbeheer een verdienmodel te maken, zijn nog wel stappen nodig. De huidige systematiek met beheerpakketten voor agrarisch natuurbeheer is gebaseerd op compensatie van gederfde inkomsten.

Rode contour

Het merendeel van de politieke partijen in de provincie Utrecht pleit voor opheffing

van de rode contour. Een slecht idee, vindt Kemperman van O-gen. ‘We moeten die rode contour koste wat kost handhaven om een onderhandelingspositie te houden. Natuurlijk moet er weleens buiten de contour worden gebouwd, maar dan is er nog wel een instrument om te kijken hoe we daarmee omgaan.’ LTO-voorman Davelaar wil graag dat er een gesprek komt tussen stad en platteland. ‘Landbouw, natuur, wonen, recreatie; er is gewoonweg geen ruimte om dat op

afzonderlijke plekken te doen. We moeten samenwerken. Het is belangrijk dat de stad circulair wordt, anders blijft die voor oplossingen naar het buitengebied kijken. Het moet wel een eerlijk gesprek over dit soort zaken worden. Ook het gemeentelijke overleg in de U10 wordt sterk gedomineerd door de stad. Dat vind ik zorgelijk. Daarom heb ik ook wel eens bepleit: O-gen en Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug moeten aan tafel komen bij de U10.’

Deelnemers thematafel Natuur en landschap

Chantal Broekhuis, wethouder gemeente Utrechtse Heuvelrug
Henk Davelaar, voorzitter agrarische natuurvereniging Vallei Horstee
Bert van Donselaar, voorzitter LTO Noord Utrecht
Saskia Kemperman, O-gen en Grebbelinie Bezoekerscentrum
Janine Caalders, voorzitter Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug
Dirk Siert Schoonman, heemraad waterschap Vallei en Veluwe
Anne Jansen, Laurens Vogelesang, beiden O-gen

Terug naar de toekomst

Regelmatig geniet ik in Eemland van het polderlandschap. Eemland is bijzonder: ontstaan door de strijd van de mens, veroverd op de Zuiderzee. De zeedijkjes, wellicht de oudste van Nederland, liggen er nog steeds. Ik denk aan mijn opa. Honderd jaar geleden liep hij hier ook. Van Hoogland, waar hij woonde, naar Eemnes, waar hij werkte als boerenknecht. Hij zag weilanden vol dotter- en koekoeksbloemen en in het voorjaar kieviten, tureluurs, scholeksters, watersnippen en grutto’s. Nu staat overal de weidevogel onder druk. In Eemland keerden ze terug, ondanks oprukkende steden en drukke snelwegen. Het kàn dus: een hoge kwaliteit natuur in een drukbevolkt land. Het ‘geheim van Eemland’ is de goede samenwerking tussen boeren

Marc van den Tweel, algemeen directeur Natuurmonumenten

Hoe krijgen we een evenwichtige ontwikkeling van recreatie & toerisme?

Recreatie & toerisme groeit. Mensen zoeken rust op het platteland en vertier in het bos. Dat biedt mooie kansen voor de lokale economie en het behoud van voorzieningen in het dorp. Maar hoe voorkom je dat gebieden worden overlopen? Daarover brainstormt de thematafel Recreatie en cultuur op een witte winterse dag.

Bert Rietberg van O-gen en Bezoekerscentrum Grebbelinie werd op de ochtend van de thematafel door zijn wekkerradio wakker gemaakt met het bericht dat steeds meer toeristen naar Nederland komen. Die bezoeken vooral hotspot Amsterdam. 'Als we toeristen meer over Nederland verspreiden, komt dat ten goede aan de provincies die meer toeristen willen', houdt Rietberg zijn tafelgenoten voor. 'Maar dan moet het wel goed geregeld worden. Provincies moeten daar tenminste over meedenken.' Michiel van der Schaaf van RBT Heuvelrug & Vallei voelt de druk van Amsterdam al in zijn nek. Amsterdam Marketing heeft de regio Utrechtse Heuvelrug al een voorstel gedaan met goed budget om ons natuurgebied Amsterdam Forest te noemen. 'Het aantal bezoekers zal daarmee fors groeien, maar we staan niet te springen om de hordes bezoekers waar de Randstad vanaf wil. Wij hebben liever de toeristen die geld uitgeven.'

Draagvlak en draagkracht

Toerisme en recreatie is volgens de deelnemers aan de thematafel inderdaad niet het doel. Het is een middel om werkgelegenheid te stimuleren en het voorzieningenniveau, de leefbaarheid en cultuurhistorie in stand te houden. Erik van Beurden, wethouder van gemeente Leusden: 'Er is niks mis mee om ons gebied te delen met toeristen, maar het type recreatie moet wel passen bij de omgeving.' Ook draagkracht speelt mee. In een bos kunnen veel mensen lopen zonder dat het opvalt, maar het open Eemland oogt snel vol. Bovendien is dat een 'liefhebbers-landschap', een uitloophet voor Amersfoort. 'Het komt aan op een evenwichtig gebruik', benadrukt Roelof Meijer van de coöperatieve vereniging Eemsnoer. 'We zijn begonnen met de versterking van de beleving van het gebied, bijvoorbeeld

door het maken van fiets- en wandelkaarten. Gemeenten vragen ons nu ook om een rol te spelen in de ruimtelijke inrichting. Wij kennen het gebied en weten waar kansen voor recreatie liggen.'

Twee sterke merken

De provincie heeft twee sterke gebiedsmerken: het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug en de Grebbelinie. De thematafel-deelnemers zijn het erover eens, de provincie moet voor deze twee gebieden inzetten op gebiedsbranding. De gebieds-promotie is momenteel versnipperd en de kwaliteit ervan is matig. De provincie richt haar pijlen vooral op grote, tijdelijke evenementen als het Rietveldjaar, de Giro en de Vuelta. Maar waarom? Dat brengt de gebieden niet zoveel. Hoewel, de Vuelta-etappe over de Utrechtse Heuvelrug levert de regio een toeristisch programma rond dat thema op. En wellicht jaagt het een blijvende samenwerking en saamhorigheid tussen ondernemers en inwoners aan. Van der Schaaf: 'Sowieso komt er marketing en een lobby voor de Heuvelrug op stoom, gefinancierd door recreatiebedrijven en een aantal grote bedrijven en aangevuld door gemeenten. De funding is voor twee jaar.' Gebiedspromotie is echter een zaak van lange adem. Gemeenten en ondernemers hebben beperkte mogelijkheden voor zulke structurele financiering. En dus kijken de deelnemers van de thematafel naar de provincie.

Grebbelinie

De Grebbelinie heeft grote potentie als toeristische motor van de Gelderse Vallei, benadrukken de gesprekspartners aan de thematafel. De linie vertelt een minstens zo goed verhaal als de Hollandse Waterlinie dat op weg is naar de status van Werelderfgoed. Langs de Grebbelinie is daadwerkelijk gevochten en het land ter

Een deel van de gesprekspartners. Van linksachter naar rechtsvoor: Bert Rietberg, Karel van Dijk, Roelof Meijer, Jaap Floor en gespreksleider Jan Overweg.

'Door parels zichtbaar te maken, dragen we bij aan versterking van het landschap'

verdediging onder water gezet. Die boeien de watergeschiedenis biedt aanknopingspunten voor toeristen. Busladingen vol zijn niet per se nodig, maar het moet ook niet te stil worden, zodat de investeringen van de laatste jaren afbrokkelen. Er is een fraai bezoekerscentrum neergezet, maar bezoekers komen niet vanzelf. Ook is de linie als geheel nog niet klaar. Er zijn nog veel elementen te verbinden. De provincie kan zorgen voor samenwerking waar het niet vanzelf loopt en gemeenten bijstaan met cofinanciering voor structureel onderhoud en marketing van het cultureel unieke erfgoed.

Flexibiliteit voor recreatieondernemer

Een ander discussiepunt aan de tafel zijn de verblijfsaccommodaties. Veel recreatiebedrijven zijn verouderd, onder meer omdat ondernemers tijdens de economische crisis investeringen op een laag pitje hebben gezet. En verder is het moeilijk om adequaat in te spelen op de snel

veranderende wensen van toeristen. Recreatieondernemer Karel van Dijk: 'Een bestemmingsplanwijziging kost jaren. Tegen de tijd dat die er ligt, is het plan van de recreatieondernemer alweer verouderd. We dringen bij de provincie aan op aanpassing van de systematiek van bestemmingsplanwijziging.' Hervorming van de toeristenbelasting is ook een wens richting de provincie: laten we afspreken dat elke gemeente hetzelfde bedrag heft en een staffel hanteert die gebaseerd is op de overnachtingsprijs. Een eenvoudige camping draagt momenteel evenveel toeristenbelasting af als een chique hotel. Ook zou toeristenbelasting niet moeten dienen om de gemeente-begroting sluitend te krijgen. Zet het in voor promotie van het gebied.

Cultuurhistorische parels

Veel toeristen en recreanten zijn geïnteresseerd in cultuurhistorie, maar het is met name belangrijk voor de identiteit en trots van de bewoners, benadrukt

Hans Peter Reinders, beleidsmedewerker gemeente Leusden. Er liggen veel pareltjes om op te pakken, zoals het Vilderskerkhof. Dit was een algemene begraafplaats voor zwervers, soldaten en mensen zonder geloof. Voor dit gemeentelijke monument aan het Stoutenburgerpad is een plan gemaakt om de begraafplaats beter zichtbaar te maken. Om draagvlak en lokale input te krijgen is het plan met bewoners en organisaties besproken. Een landgoedeigenaar zegt toe het beheer op zich nemen. 'De provincie is te groot voor dit soort bescheiden plannen, maar kan wel met een Parelfonds met kleine bedragen een duwtje geven. Door parels zichtbaar te maken, dragen we bij aan versterking van het landschap.' Cultuurhistorische elementen zoals het Vilderskerkhof trekken naast wandelaars uit de directe omgeving ook rustzoekers die niet zozeer veel besteden. Toch vindt recreatieondernemer Van Dijk ook deze wandelaars en fietsers belangrijk. 'Zij vertellen hoe fantastisch het hier is, ze verkopen het gebied.'

Deelnemers thematafel Recreatie en cultuur

Erik van Beurden, wethouder gemeente Leusden
Karel van Dijk, recreatieondernemer, bestuurder Grebbelinie Bezoekerscentrum en RBT Heuvelrug & Vallei
Jaap Floor, O-gen
Roelof Meijer, coöperatieve vereniging Eemsnoer
Hans Peter Reinders, beleidsmedewerker gemeente Leusden
Bert Rietberg, O-gen
Michiel van der Schaaf, RBT Heuvelrug & Vallei

OPEN VOOR LEDEN

OPROEP O-GEN OPEN CAFÉS

Ook in 2019 organiseert O-gen weer inspiratiesessies voor leden, de O-gen Open Cafés. In 2018 werden cafés georganiseerd over financiering, voedselbos en duurzame energie. Heeft u een onderwerp dat het buitengebied raakt en waar u meer over wilt weten, of bent u expert op een terrein en wilt u uw kennis delen met O-gen-leden? Laat dit dan weten. Stuur een mail naar Tamara Becker, t.becker@o-gen.nl.

INSPIRATIEBIJEENKOMST ‘VAB OF FAB’

VAB of FAB? Heeft u een Vrijkomend Agrarisch Bedrijfsgebouw (VAB) en zoekt u daarvoor een FABuleuze nieuwe bestemming? Of heeft u een geweldig idee en zoekt u zo’n VAB of een stuk grond? Wat kan er wel en niet op het erf en hoe pakt u het aan? Op donderdagavond 28 maart organiseren LEADER Weidse Veenweiden, LEADER Utrecht-Oost, Programmabureau Utrecht-West en Gebiedscoöperatie O-gen een inspiratiebijeenkomst op Boerderij Fortzicht in Groenekan. De aanvang is 20.00 uur. Tijdens de bijeenkomst is er inspiratie, uitleg over de regelgeving, pitches van creatieve ideeën én ruimte om mensen te ontmoeten die u misschien wel een stapje verder kunnen helpen! Meer informatie en aanmelden: www.o-gen.nl

AGENDA

- 22 maart
Gebiedsraad
 - 28 maart
Inspiratiebijeenkomst Vrijkomende Agrarisch Bedrijfsgebouw (VAB)
 - 14 juni
Gebiedsraad
 - 25 juni
Publieksavond Cultuurhistorische waardenkaart, Rhenen
 - 27 juni
Publieksavond Cultuurhistorische waardenkaart, Renswoude
 - 2 juli
Publieksavond Cultuurhistorische waardenkaart, Utrechtse Heuvelrug
 - 4 juli
Publieksavond Cultuurhistorische waardenkaart, Woudenberg
 - 13 september
Gebiedsraad
- Kijk voor meer bijeenkomsten op www.o-gen.nl

PUBLIEKSAVONDEN CULTUURHISTORISCHE WAARDENKAARTEN

Tijdens publieksavonden in Renswoude, Rhenen, Utrechtse Heuvelrug en Woudenberg staat de ontwikkeling van de cultuurhistorische waardenkaart centraal. De avonden zijn voor iedereen met interesse in cultureel erfgoed. O-gen benut bij de ontwikkeling van de waardenkaarten gegevens van gemeenten, provincie en Rijk. Ook historische verenigingen en monumentencommissies zijn betrokken. Gemeenten kunnen de waardenkaart gebruiken bij besluiten over woningbouw en infrastructuur.

AFSCHEID GEBIEDSRAAD

Tijdens de Nieuwjaarsbijeenkomst op 18 januari overhandigde O-gen-voorzitter Jan Wolleswinkel bloemen aan Melis van de Groep die afscheid nam van de Gebiedsraad. Van de Groep was lid van het eerste uur. Hij blijft betrokken bij O-gen als bestuursvoorzitter van de stichting Grebbelinie Bezoekerscentrum.

Jan Wolleswinkel bedankt Melis van de Groep voor zijn inzet voor de Gebiedsraad.

HET GEBRUIKERSLOKET VAN HET NATIONAAL PARK UTRECHTSE HEUVELRUG

Naam:
Corien Buitink
Functie:
O-gen medewerker

Hoe zijn O-gen en het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug verbonden?
‘Het Nationaal Park had in het verleden een eigen programmabureau. Nadat het Nationaal Park in 2015 een eigen status als stichting kreeg, is O-gen werkzaamheden die zij al deed voor het programmabureau

blijven uitvoeren. Het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug en het merendeel van de partners ervan zijn lid van O-gen.’

Wat doe je voor het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug?
‘Ik beheer het Gebruikersloket. In het park vinden jaarlijks evenementen plaats op het gebied van wandelen, fietsen en paardrijden, waarvoor toestemming nodig is van landgoed- en terreineigenaren. Om dit in goede banen te leiden is het Gebruikersloket opgericht. Ik ben de schakel: geef informatie, regel toestemmingen en zorg voor de afhandeling van de deelnemersvergoeding. Daarnaast ben ik het aanspreekpunt voor bezoekers en belang-

stellenden. Ook over de toegankelijkheid en de wandel- en fietsmogelijkheden kunnen mensen terecht bij het Gebruikersloket. Verder voert O-gen de secretariële ondersteuning en financiële administratie van de stichting uit.’

Bijzondere ervaring?
‘Ik verbind organisaties en eigenaren bij het samenwerken aan uitdagende routes. Het is mooi om dit gepuzzel waarbij natuurbehoud voorop staat, te zien. Wanneer ik na afloop van een evenement hoor dat het een succes was omdat alles vooraf goed was geregeld, dan weet ik dat het Gebruikersloket toegevoegde waarde heeft!’

BESTUUR EN ORGANISATIE

De Gebiedsraad – oftewel de ledenraad – vertegenwoordigt alle O-gen-leden. De raad zet de koers van het werk uit. In de raad		hebben afgevaardigden vanuit kieskringen zitting: groepen van leden die een bepaald belang vertegenwoordigen. Hieronder een	overzicht van de afgevaardigden en de kieskringen die ze vertegenwoordigen.
Dhr. F.W.H. van Beuningen	Particuliere landgoederen	Dhr. S. Jansen	Gemeente De Bilt/Zeist
Dhr. E. van Beurden	Regio Amersfoort	Mw. E. Kok	Zakelijke dienstverlening
Dhr. G. Boon	Bedrijven en ondernemers	Dhr. P. de Kruif	Regio Amersfoort
Dhr. P. Bouw	NVV	Dhr. A. de Kruijf	Regio FoodValley
Mw. C. Broekhuis	Gemeente Utrechtse Heuvelrug	Dhr. H. Marchal	Gemeenten Kromme Rijnstreek
Mw. J. Caalders	Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug	Dhr. B. Pellikaan	Onderwijsinstellingen
Mw. S. van Dockum	Terreinbeheer natuurorganisaties	Dhr. G. van Santen	Directeur O-gen
Dhr. G.M. van Donselaar	LTO Noord Utrecht	Dhr. D.Schoonman	Waterschappen
Mw. G. van Elten	LTO Noord Gelderland	Mw. C. Steentjes	Kleine stichtingen, verenigingen
Dhr. N.Gerritsen	Gemeente Ermelo/Putten		en particulieren
Dhr. J.A.C. Hogenboom	Natuur- en milieuorganisaties	Dhr. J.T. Wolleswinkel	Voorzitter O-gen

Meer weten en lezen over wat O-gen doet?

Zie www.o-gen.nl en blijf op de hoogte van het laatste nieuws uit het gebied!

Ook lid worden? Dat kan!

Kijk op onze website www.o-gen.nl/leden. We zien u graag op een van de leden-bijeenkomsten!

Op zoek naar mooie foto's van jouw regio?

Kijk eens op www.beeldbank.o-gen.nl
Alle foto's zijn te koop, leden van O-gen krijgen 20% korting op iedere aankoop!

